

ПОДУНАВКА.

Бр. 6.

Београдъ 6. Фебруара.

1848

Србска Домовина.

(На гласъ чешке пѣсне „Kde domov můj“.)

Гдѣ станакъ мой?
 Там' у земли прославлѣной,
 Гдѣ се грле Дунавъ Сава,
 Гдѣ хране люцка права,
 Свегъ славянства гдѣ слава —
*А то е та красна земля,
 Србїя е станакъ мой!*

* * *

Гдѣ станакъ мой?
 Знаш' ли народъ Богу мвльи,
 Кой с' противлѣ врашкои сили,
 Кома душа славянска
 А у жила кръвь србска,
*То е народъ славный Србскїй,
 Међ' Србима станакъ мой!*

* * *

Гдѣ станакъ мой?
 По свомъ краю омилѣномъ,
 Свомъ лѣпотомъ украшеномъ,
 Там' гдѣ виле бораве
 Србскїй езикъ говоре —
*Све старинске землѣ србске,
 Сво србинство станакъ мой!*

На овај начинъ чешку домовину спѣвао е спсатель г. К. Тилъ. Вѣштый народъ чешкїй пѣва ову пѣсму по свой земљи. На начинъ чешке пѣсне, спѣваше сви Славяни свою домовину. Само мы Срби остадосмо пошлѣднии, а *векъ е време да и мы мыслимо и душевно радимо.*

Д. Б. П.

ПУТОВАНИЕ

изъ Београда у Италию (аустрийску) проплогъ 1847. лѣта.

(Продуженъ.)

Прошавши крозъ све сале дуждове палате и промотравши измалане у њима образе, упозна се онаи, кои нигда читао нїе, са историомъ негдашиъ републике мѣтачке. А за оногъ, коя е съ овомъ упознать, представляю се у живописима важнии догађаи те исторїе. И тако Мѣтчани имаю не само писану него и изживосану историю свою.

У палати овой сада су многе поправке предузете; кровъ е бью готово савъ спао и влага одъ кише, одозго улазеће, многе е фигури на плафону покварила, при земљи у њој живе неки чиновници и неке су ту канцеларїе пона-мѣштане.

4. Библиотека св. Марка, сада ц. краљвска, налази се такође у дуждовой палати; има у њој, много рисункїй, рукописа и 70.000 ком. књига у рукописима славенскима. (Види Подунавку пр. год. брой 41.). Штета, што су књиге библиотеке у сали великој смѣштене; истина оне не заузимаю просторъ икона, нити сметаю што, да се ове видити не могу; ал' ипакъ бы лѣпше было, да сала великогъ савѣта републике остане ма и празна; а књиге бы се, кое и онако све у великој сали нису, могле и у друге собе пона-мѣштати.

5. Садашня палата краљвска, бивша негда прокураторїа републике, дѣли се на библиотеку стару, прокураторїю и нову зграду. Нова (бывша прокураторїа) окренута пїаци св. Марка (пїацети преко пута одъ дуждове палате къ мору) сазидана е по плану архитекта *Спалозїа*, кои е

опеть у свему слѣдовао *Сансовину*. Зграда нове палате ове сазидаана е одъ Наполеона, на южной страни пѣце св. Марка, на мѣсту ономъ, гдѣ е была црква св. Геминіана, коя е порушена. У палати овой кралѣвской сѣди губернаторъ кралѣвине мѣтачке, и кадъ у Мѣтке дође вице-краль ломбардо-мѣтачке кралѣвине; при земљи палате исте е ковница и више канцеларія одъ стране мале пѣце.

6. Прокураторія стара заузима западну страну пѣце св. Марка. Зидано е *Матія Вартоломей Буно изъ Бергама*. Свршена е на измакъ 15. столећа. У нѣмъ су сѣдили прокуратора св. Марка.

Црквѣй, осимъ оне св. Марка, има много; између овы знаменитіе су:

7. Св. Франчешка делла Виня. Архитектура *Сансовина*; Фасадъ одъ *Паладіа*, на овомъ двѣ штатуе: Мойса и св. Павла, одъ *Тиціана Аспегіа*. Црква ова има 17. капелій; икону васкрсенѣ одъ *Павла Веронскогъ*; споменике одъ камена: дужду *Триадину Грети* умр. 1474. и дужду *Андріи Грети*, сыновцу првога, умр. 1538.

8. Црква св. Іована и Павла. На плацу предъ црквомъ стон штатуа коньччка генерала *Вартоломеа Клеоніа* изъ Бергама. На десной страни у цркви види се маузолеумъ дужда Петра Могенегга. Иконе: Богородица съ неколико светителъ одъ *Тинторета*; ископанѣ мртвогъ тѣла одъ *Леандра Бассана*; св. Троица, Богородица и више светаца одъ истогъ; св. Доминикъ стишава бурю одъ *Падованина*; Богородица на небу крунисана, одъ *Якова Палле*; Исусово на крстѣ прекриванѣ, одъ *Тинторета*; папа Хоноріе III. потврђуюћи редъ доминиканскій, одъ *Леандра Басана*; Исусъ, Богородица, св. Доминикъ и Франчешко Асійскій, одъ *Марка Вичелліа*; крунисанѣ Богородице, одъ *Карпачіа*; св. Петаръ мученикъ, одъ *Тиціана*. Ово се сматра одъ неки као найбільій посао овогъ многославльногъ умѣтника. Осимъ овы има црква ова и више икона; па и каменореза; као: штатуу ѱенерала *Діонисіа Паида*; споменике: *Леона да Лоредана*; маузолеумъ дужда *Андріе Вендрамина*, найзаменитіи између своју маузолеума мѣтачки; маузолеумъ дужда *Паскала Маліера* и дужда *Токе Могенегга*.

9. Велика св. Ђорђа, на отрову истогъ имена, црква, *Паладіо* в. г. 1558. почета, а свршена 1610. *Скамозіель*; овай е у плану првогъ измѣне неке учиніо. Икона е у цркви овой између многа остальи најлѣпша: рођенѣ Исусово одъ *Бассана*.

Столице у сакристіи особито су вѣшто одъ дрвета изрезане; изрещи представляю историю св. Бенедикта; ту е маузолеумъ *Николе Доріе*, дужда, умр. 1612. Зграда велика, при цркви овой налазећа се, была е намастирь бенедиктинскій. У нѣму се држао конклаве, изборъ папе *Пія VII*. Овдѣ е и гробъ дужда *Зіанія*.

10. Кодъ великогъ моста (*rialto*) има црква св. Якова, за кою се говори, да е најстарія у Мѣткама.

11. У цркви св. Луціе виде се иконе понавѣише одъ *Якова Палле* израђене.

12. Црква св. Маріе (*Santa Maria gloriosa de' Frari*); на лѣвой страни ове цркве не далеко одъ великогъ олтару види се надпись показуюћій, гдѣ су кости великогъ умѣтника *Тиціана* (рођ. у Мѣткама 1476., умр. 1577.). Сада истомъ подигнуће се споменикъ на гробу. Иконе: уводъ у цркву Богородице, одъ *Салвіатіа*; мученѣ св. Катарине, одъ *Якова Палле*; Богородица и неколико светаца, одъ *Баварина* (малано 1482.); штатуа св. Еронима, одъ *Александра Виторіа*; маузолеумъ ѱенерала Бенедикта Пезара израђ. 1505.; у среди штатуа ѱенералова, резана одъ *Лауренція Бренѣа*; на лѣвой страни штатуа Марсова, одъ *Бачо де Монте лупо*; у сакристіи Богородица са 4. светца, одъ *Іована Беллини*; споменикъ Франчешка Фоскари, дужда умршегъ 1458., израђенъ одъ *Антоніа* и *Павла Бренѣа*; споменикъ дужда *Николе Трона* умр. 1472.; усненіе Богородице, икона на великомъ олтару, одъ *Салвіата*; споменикъ *Мелхиора Тревизана* умрш. 1516.; св. Амвросій сѣдећи међу неколико светаца, одъ истогъ е крунисанѣ богородичино. Ова е икона почета одъ *Виварина*, а довршена одъ *Марка Бассана*; споменъ Орсинія, посао 15. столећа; еданѣ олтаръ са штатуама и другимъ изрещима истогъ столећа; споменъ Пезара, умр. 1547.; Богородица, св. Петаръ, светци и неколико нѣи изъ породице Пезара, одъ *Тиціана*; маузолеумъ дужда *Іована Пезара*; споменикъ *Канове* 1842. г. Овай су више нѣи радили. Онѣ е одъ мермера бѣлогъ, на нѣму су изрезане умѣтности плачеће за *Кановомъ*, геній скульптуре обрнуо и угасіо свѣтлело, ков у руци држи, ерѣ е умро, као што у надпису стон, поглаваръ — princeps sculptorum — каменорезателя, кои се надмећао съ *Фидіасомъ* и *Апелесомъ*.

13. Св. Маріе спасительнице (*S. Maria della salute*) црква, подигнута 1630., кадъ е куга, одъ кое е у Мѣткама 40.000 душа угинуло, преста-

ла. Архитектъ е био *Валтазаръ Лонгена*. Труло той е найвыше у Млѣткама. Има у нѣой 125. штатуа. Сакристія е особито искићена иконама одъ *Тиціана* (жертва Аврамова), *Тинторета*, *Салвиата*, *Басаица* и *Падувиніана*.

14. Црква св. Рока. Архитекти су были: *Маестро Бруно*, *Иованъ Скалфироти* и *Бернардинъ Мукарузи*. У овой цркви се налазе иконе одъ *Тиціана*, *Тинторета* и *Андріа Скявопа* (Славянина, по свой прилици Далматинца, или Дубровчанина).

15. Црква калуђера безъ обуће (*Chiesa degli scalzu*). Архитектъ е био *Валтазаръ Лонгена*; фасадъ одъ *Иосифа Сарда*. Капеле са обе стране цркве позидале су знаменитіе породице млѣтчанке, надмећући се, коя ће што лѣпше саградити и нажити. Између икона одликуе се особито Богородица са Исусомъ одъ *Иована Беллина*, и премѣштанъ св. куће у Лорето, одъ *Тицоло*.

16. Црква Спасительва (*santo salvadore*). Архитекти: *Ђорђе Спавето*, *Туліа Ломбарди*, *І. Сансовино* и *Викентіа Скалози*. Фасадъ одъ *Валтазара Лонгена* и *Сарда*. У нѣой: мазулеумъ *Андріа Делфина* и нѣгове супруге; штатуа Богородице, одъ *Калпанъ*; споменикъ дужда Франческа Веніера, одъ *Сансовина*; Благовѣсти, одъ *Тиціана*; преображенъ, одъ *Тиціана*, на великомъ олтару; преображенъ у сребру израћено у 1290. години. Врло вкусно. Христосъ у Емаусу, одъ *Иована Беллина*; штатуа св. Ёронима, одъ *Томе Ломбарда*.

17. Црква св. Захаріа. Иконе одъ *Иована Маронеза*, израћене 1446.; обрзанъ Христово одъ *Иована Беллина*. Одъ овогъ истогъ: Богородица, Исусъ (као дѣте) и 4. светца.

18. Црква бывша езуитска одликуе се такође и зиданѣмъ и у нѣой налазећима се живописима и каменорезима. Она се са најзнатнѣмъ црквама млѣтчанскимъ споредити може.

19. У каналу великомъ виде се најзнатнѣ палате племића млѣтчанки; међу овима пакъ палате: ђуестиніани, сада гостионица; Европа, Фини, Корнелъ, Кавали, Контарини, Гезонико, Грасси, Моро, Линъ, Фоскари, Балби, 4. палате породице Моченего, Пизани, (у овой се налази живописъ *Павла Веронескогъ*, представлюћи породицу *Дарія* ухаћену, предъ *Александромъ* великомъ); палате: *Барбариго* *Корнелъ-Спинелли*, *Гримани*, *Тицоло*, *Фарсати*, *Лоринанъ*; палата дужда *Енрика Дандола* завоевателя Цариграда, *Бембо*, *Манини* (*Лудвикъ Манини* био е послед-

нѣй дуждъ млѣтчанкѣ), у овой се налази рукописа, садржавајући у себи рѣдкѣ ствари за историю млѣтчанку; свега палата у великомъ каналу има 145. — Истина да спољашность нѣина за око, обвикнуто новѣмъ и огромнѣмъ палатама, не показуе ништа особито лѣпо; ал' насъ оне опомињу на негдашнѣ богатство нѣины господара; нѣинъ вкусъ за византинскій зиданя начинъ, кога су се и наши стари, као што видимо: *Раваницу*, *Манасіа* и т. д., придржавали; а особито што се у овнѣмъ палатама налазе послови најзнаменитіи умѣтника: старіи и новіи, кои послове свое безъ помоћи племића овы израдити не бы могли: племићи ови, знали су послове те цѣнити и плаћати и тако умѣтницима руку помоћи пружити, те су и израдити могли. (Далѣ слѣдуе.)

НАРОДНА ПРИПОВѢДКА.

Учини зло падай се.

Путовала два човека крозъ едно велико пољѣ. Еданъ е собомъ многе новце носіо. Другіи онай рекне къ овоме: „Ты мени морашъ те новце дати, и я тебе морамъ убити.“ Овай съ новци почне се изговарати и бранити, али онай притисне, извади ножъ да га заколѣ, и текъ да дигне руку съ ножемъ да га удари, зашущи нешто; онъ се тргне, остави се крвна дѣла, и пођу далѣ. Кадъ су стигли были на одну велику равницу, погледи онай око себе по полю, види пољѣ широко да га немож' око до на край прегледати, и у полю нигди никогъ нема само нѣ двоица.

Тадъ рекне онай къ овоме съ новцима: „Е садъ видимъ, овде никогъ нема, садъ морашъ погинути,“ притисне га къ земљи, извади ножъ да га заколѣ, у томъ зашущи мимо нѣи котрлянь, ветаръ га тера.

Рекне му овай съ новци: „Мани се море крвна посла, ерѣ и овай те може издати.“ Насміе се на то онай, притисне, и заколѣ сапутника свога, покупи новце, кои су были кодъ овога, и оде у свѣтъ, ожени се и постане великій газда, нико на свѣту не зна, да е онъ овога съ новци закл'о, и одъ куда му силно благо.

Еданиуть пође онъ са женомъ на вашаръ, самъ кочіашећи. Кадъ у полю ветаръ потера котрлянь еданъ мимо нѣи, а онъ се яко засміе. Па онда уђути. Жена, на то упыта га: „А што се ты човече тако насміа?“ Човекъ: „Га ништа! нешто ми паде на память, што самъ учиніо, па

се томе сміємъ.“ Ал' жена тимъ себи нешто друго уврти у главу: па ти она салети нѣга: „Е па ты се мени смієшь,“ па 'вако, па 'нако, па ти ту найпосле и злымъ на свогъ мужа: „па зашто ты мени не бы каз'о, па кога ты имашъ вѣрніегъ одъ свое жене, и т. д.“

А човекъ: „Та мени се жено ты тога посла, што си ме салетила, шта ће теби, да ты знашь: па ніе ништа, шта было.“

А-я неће жена да мирує, него она опетъ злымъ на мужа, докъ овај найпосле ніе іој каз'о, шта е радіо, како е убіо едногъ човека, и како му е онај рек'о, да ће га и котрлянъ издати, и казати: „Па садъ, рече, кадъ протрча котрлянъ мимо кола наши, опоменемъ се дѣла онога, и што ми е онај рек'о. Съ тога самъ се тако насміаю, ди бы котрлянъ знао говорити!“

На скоро по томъ завади се онъ са своіомъ женомъ, роди се међу њима рђавъ животъ. А жена отиде судіама и рекне дѣло крвно свога мужа. Судіе кадъ ово испитаю, они га погубе. А жена остане на иманіо само зато, што е злочинца суду явила.

ОБЗОРЪ КНЪИЖЕВНЬЙ.

Неколико рѣчій „Просветнихъ Новинама.“

Посао е г. Матіе Бана, одговорити, или префутати, на ону критику о нѣговоме начину писаня, којомъ га е една Србкнѣя почастила у 5. брою Просветны Новина. Али мой е, и свакога списателя, посао, одговорити на примѣчаніе, негой критики поднетнута, у комъ г. Учредникъ назива све списатель србске „футалицама,“ „себе глумима и нѣнима“ правѣнъ, „дволичнимъ и неискренимъ,“ толико спрамъ г. Матіе Бана, колико и спрамъ „свога народа;“ а зато, што они приватно опорочаваю реформу езика, кою г. Банъ у своје „Воспитателю“ покушава, а јвно и писмено о томе се не изражаваю.

Будита не умну способность, но самъ характеръ своіо списателя едногъ народа, то е: и њима и саоме народу лягу наносити. Овакој дрзновености нейма іошь примѣра ни у каквој књижевности. Да бы се дакле г. Учредникъ Просветны Новина увѣрио, да списательи наши нису ни глуми, ни нѣми, ондѣ, гдѣ глуми и нѣми немаю быти, ево љу я проговорити, овомъ искреношћу, кою онъ желн, о начину писаня г. Матіе Бана, пакъ и о самимъ Просветнимъ Новинама.

Езыкъ г. Бана ніе савъ чиста пшевица; али кон се одъ насъ похвалити може, да кукола у писаню своје неима? Садъ е питањ: да ли е истина, што каже г. Учредникъ Просветны Новина, да су сви наши списательи тако неваљали, те вичу и лоте се по буцацма на г. Бана, а овамо као несму критизирати га по новинама. Ако е такове вике слушао г. Учредникъ, то е знакъ, да се онъ налазіо по тимъ буцацма, и у истимъ викама участвовао. Дакле е очевидно, да самъ онъ, и ти другари нѣгови, были су досадъ спрамъ народа дволични.

Што се тиче мене, са колико годъ самъ списателя о „Воспитателю Женскомъ“ говоріо, сви су признали потребу и ползу истога, а о езикѣ примѣтили су, да г. Банъ употребљава на некимъ мѣстима рѣчи и читаве изражає, обичне можда у онимъ странама Србства, одъ кудъ е онъ, а не у нашимъ;*) али ни еданъ нив се зато на нѣга башъ лютіо; но свакој по своје мнѣнію судіо га. Пытамъ садъ г. Учредника Просветны Новина, писмо ли мы у ученомъ друштву више пута казали, да намъ треба купити рѣчи по народу? Я се опоминѣмъ, да е башъ онъ, г. Учредникъ, у дугачкоме говору изложіо тога нужду; а садъ гдѣ г. Банъ удовлетворава, колико зна, той желн нашой, саобштаваюћи намъ рѣчи и изражає у Далмацин обичне, садъ зато башъ истый г. Учредникъ као некако подговара насъ, да сви на г. Бана као ждралъви гракнемо! Я не понямъ ни искреность ни слѣдственность г. Учредника.

Толико о овомъ предмету. Што се пакъ Просветны Новина тиче, ту љу такође не дволично, као што желн г. Учредникъ Просветны Новина, казати, да у колико се мени види, Просветне Новине слабо су до садъ одговарале своје позыву и огласу. Исте су единственно полезне театралноме друштву, а никоме другоме. Даваюћи своимъ новинама име *Просветне*, нека се сѣти г. Учредникъ, да е великій тереть на себе узео, и да ученый свѣтъ іошь очекує, да нѣгове новине почну свое высоко-звечеѣе име достойно носити.

Еданъ списатель.

*) Овдѣ г. писатель овога чланка нема сасвимъ право. Истина, г. Банъ узима у своимъ кнѣигама и неке рѣчи, кон су нама необичне, ал' напротивъ домаѣе у Далмацин, нарочито у Дубровнику; но впакъ, кон се съ Далматинцима мѣшао, и дубровачке списатель чатао, показале завета, да оваки и. пр. вараза никада чуо ніе: „дѣйствовати надъ духомъ,“ „сынъ, посаѣнъ на еданъ кунавный конъ, свучень изъ свои хальниа, ногама прикованнымъ къ седлу, види се изложенъ изсмѣваню гледаоца,“ „вѣсть те крутости смрзне одъ страха“ некога вли незу, „смердеѣе месо,“ „пуставати,“ и т. д. Ніе то тако; него г. Банъ не зна србски, а хоѣе србскій списатель да буде, па себи языкъ прави. У.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издано и печатано у Правителственной Кнѣгопечатни у Београду.